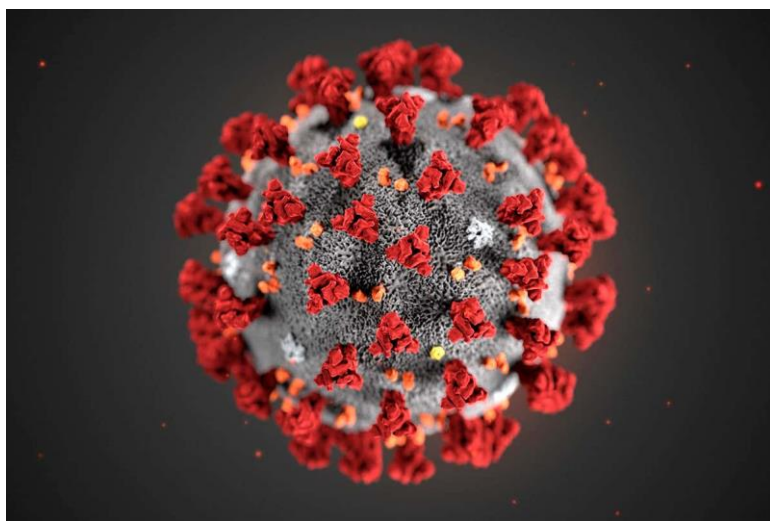

KOVIDKRONIKA

Mesta Rožňava
rok 2020

Rozhodla som sa napísať samostatnú kroniku venovanú ochoreniu COVID-19, pretože tento vírus – jeho útok, sila, rozsah a rýchlosť zaskočila ľudstvo nielen v Európe, ale na celom svete. Tento neviditeľný, ale o to zákernejší vírus udrel na ľudstvo takou silou, aká naša generácia ešte nezažila. Prejdime sa časovým tunelom od vzniku mesta, jej históriou pretkanou rôznymi zaujímavosťami až po súčasnosť. Taktiež si pripomenieme najznámejšie choroby, vznik a „príchod“ COVID-19 na Slovensko a Rožňavu.

COVID-19 (čítaj kovid) žiaľ nie je prvá choroba, epidémia či pandémia ktorá zasiahla aj naše mesto. Načrime hlbšie do minulosti, a pozrime sa, čo všetko a ako sužovalo nielen celý svet, ale aj samotné naše krásne starobylé banícke mesto Rožňava...

Táto kronika je venovaná hlavne ľuďom, ktorí s týmto vírusom bojovali a zachraňovali ľudské životy a taktiež ako memento pre ďalšie generácie. Cítim bolesť a smútok, vyjadrujem úprimnú sústrasť pozostalým, ktorým tento zákerný vírus zobral ich najbližších, priateľov či známych.

Erika Švedová, kronikárka mesta

OBSAH

Register zápisov kroniky:

Register obsahuje názvy všetkých zápisov, ktoré sa nachádzajú v tejto kronike na stranách:

- 4. Vznik Rožňavy
- 4. Kovidkronika nielen o COVIDe-19
- 6. Pandémia ochorenia COVID-19 na Slovensku, jeho priebeh a dopad
- 13. Opatrenia
- 13. Zo sveta a Slovenska teraz prejdeme na Gemer a samotnú Rožňavu
- 20. COVID-19 a Rožňava
- 23. Aktivity v čase pandémie
- 25. Priebeh a dopad pandémie na niektoré inštitúcie v Rožňave
- 34. Fungovanie školstva v čase pandémie
- 36. COVID-19 a kultúra
- 43. Zdroje

Vznik Rožňavy

Prvá písomná zmienka o Rožňave pochádza z roku 1291. Nachádza sa v darovacej listine vystavenej ostrihomskému arcibiskupovi Ladomérovovi kráľom Ondrejom III. Prvou známou stavbou Rožňavy je pôvodný farský kostol (v súčasnosti biskupská katedrála) pochádzajúci z roku 1304. Tento kostol prešiel mnohými prestavbami, z ktorých najväčšie zmeny priniesla prestavba na prelome 15. a 16. storočia reprezentovaná tzv. Bakóczovskou kaplnkou, jej renesančným vstupným portálom a neskorogotickým pastofóriom na severnej strane presbytéria. V blízkosti kostola vznikla osada, ktorá v roku 1382, ako predchodca dnešného mestského jadra, dostala mestské práva od kráľa Ľudovíta I. Z pôvodnej osady baníkov, ktorí sem prišli vyťažiť nerastné bohatstvo okolitých hôr vzniklo mesto. Celá jeho nasledujúca história je úzko spätá s výnosnou ťažbou zlata, striebra, medi a neskôr železnej rudy.

Mesto bolo pomenované Rožňava podľa názvu mimoriadne výnosnej bane: Rosnoubana (Rozsnyóbánya, Rosenau). Prvé mestské výsady udelil mestu podľa tradície kráľ Ľudovít Veľký v roku 1382. V stredoveku sa tu ťažilo najmä zlato a striebro, neskôr sa Rožňava stala dôležitým centrom remeselnej výroby a školstva.

Kovidkronika nielen o COVIDe-19

Globálne epidémie sú staré ako ľudstvo samo. Keď sa ľudia pred stáročiami dalo do pohybu po zemi, spolu s nimi sa začali presúvať aj nákazlivé choroby. Rozsah ich šírenia sa dramaticky zvýšil po tom, keď sa človek začal venovať poľnohospodárstvu a medzinárodnému obchodu. Čím bežnejší a častejší bol kontakt ľudí s domestikovanými zvieratami a následný kontakt medzi ľuďmi, tým rýchlejšie sa epidémie šírili. Nie náhodou sa práve v tomto období vývoja ľudstva po prvýkrát objavili kiahne, chrípka, lepra (malomocenstvo), tuberkulóza aj malária.

PRVÚ karanténu vymysleli Taliani v 14. storočí, a to v snahe chrániť pobrežné mestá pred morovými epidémiami. Úrady požadovali od obchodných ľudí, ktoré prichádzali do Benátok z infikovaných prístavov, aby pred vykládkou tovaru najskôr 40 dní kotvili a nič nerobili. Pôvod slova karanténa tak pochádza z talianskeho spojenia „quaranta giorni“, teda štyridsať dní.

Nasledujúca tabuľka (s obdobím jej vypuknutia, s označením choroby, bližším popisom a počtom obetí) zobrazuje niektoré z pandémieí, ktorým ľudstvo čelilo za posledné *dve tisícročia*.

Name	Time period	Type / Pre-human host	Death toll
Antonine Plague	165-180	Believed to be either smallpox or measles	5M
Japanese smallpox epidemic	735-737	Variola major virus	1M
Plague of Justinian	541-542	Yersinia pestis bacteria / Rats, fleas	30-50M
Black Death	1347-1351	Yersinia pestis bacteria / Rats, fleas	200M
New World Smallpox Outbreak	1520 – onwards	Variola major virus	56M
Great Plague of London	1665	Yersinia pestis bacteria / Rats, fleas	100,000
Italian plague	1629-1631	Yersinia pestis bacteria / Rats, fleas	1M
Cholera Pandemics 1-6	1817-1923	V. cholerae bacteria	1M+
Third Plague	1885	Yersinia pestis bacteria / Rats, fleas	12M (China and India)
Yellow Fever	Late 1800s	Virus / Mosquitoes	100,000-150,000 (U.S.)
Russian Flu	1889-1890	Believed to be H2N2 (avian origin)	1M
Spanish Flu	1918-1919	H1N1 virus / Pigs	40-50M
Asian Flu	1957-1958	H2N2 virus	1.1M
Hong Kong Flu	1968-1970	H3N2 virus	1M
HIV/AIDS	1981-present	Virus / Chimpanzees	25-35M
Swine Flu	2009-2010	H1N1 virus / Pigs	200,000
SARS	2002-2003	Coronavirus / Bats, Civets	770
Ebola	2014-2016	Ebolavirus / Wild animals	11,000
MERS	2015-Present	Coronavirus / Bats, camels	850
COVID-19	2019-Present	Coronavirus – Unknown (possibly pangolins)	4,700 (as of Mar 12, 2020)

(Nicholas LePan/Visual Capitalist)

Ľudstvo bolo od nepamäti sužované hlavnými tromi „metlami ľudstva“ – vojnami, hladom a morom. Spravidla ani jedno nešťastie neprichádzalo samé a všetky tri sa často navzájom prelínali, alebo vznikali ako následok toho predchádzajúceho. Ľudia chápali tieto pohromy ako niečo, čo bolo vyslané k pokániu ľudstva. Mor vnímali ako vládcu tela a telo zas prirovnávali k pokazenému kráľovstvu.

Do dejín pandémie, ktoré zasiahli ľudstvo, sa zapísala aj **cholera**. Od začiatku 19. storočia bolo vo svete zaznamenaných hneď niekoľko pandémii tejto nebezpečnej hnačkovej infekcie. Spôsobuje ťažkú a rýchlu dehydratáciu. V rokoch 1852 až 1860 sa cholera rozšírila z delty indického veľtoku Ganga ďalej do Ázie, Európy, Afriky a Severnej Ameriky. Nevyhla sa ani Uhorsku a územiu dnešného Slovenska. Zdrojom nákazy, ako aj formou ďalšieho šírenia

cholery bola znečistená voda. V roku 1854 na to prišiel John Snow, britský lekár, priekopník zavádzania anestézie a hygieny, ktorý je považovaný za jedného zo zakladateľov modernej epidemiológie.

Krátko po 1. svetovej vojne ohrozovala ľudstvo ďalšia pliaga, ktorá dostala názov **Španielska chrípka**. Bola ešte ničivejšia než samotná vojna. Prvou zapísanou obeťou chrípky H₁N₁ bol kuchár z Kansasu Albert Gitchell. Celkovo sa v rokoch 1918 až 1920 infikovalo zhruba pol miliardy ľudí a desatina z nich, teda cca 50 miliónov nákaze podľahlo.

Aj súčasná pandémia, ktorá postihla ľudstvo v celosvetovom meradle, zastihla ľudí nepripravených – tak, ako tomu bolo v minulosti. Človek, uvedomujúc si svoju krehkosť a bezmocnosť, hľadá vysvetlenie a možno aj ponaučenie z histórie.

Podme si priblížiť túto novodobú chorobu, ktorá zasiahla ľudstvo našej planéty. Najprv ju predstavím v Slovenskom merítku, a potom konkrétne naše malebné mesto Rožňava, ktorá sa tejto pliage taktiež nevyhla. Niektorí ľudia tento vírus podceňovali a nazývali ju „chripôčka“, až na to, že táto „chripôčka“ mala aj fatálne následky. Týmto sa rok 2020 natrvalo zapíše do dejín nielen Slovenska, ale celého sveta s prívlastkom kovidový.

Pandémia ochorenia COVID-19 na Slovensku, jeho priebeh a dopad

Ochorenie: COVID-19
Vírus: SARS-CoV-2
Obdobie: 31.12.2019
Miesto pôvodu: WU-chan, Chu-pej, Čína
Prvý lokálny prípad: 6. 3. 2020

Pandémia ochorenia COVID-19 na Slovensku sa stala súčasťou celosvetovej pandémie infekčného ochorenia COVID-19, ktoré spôsobuje vírus SARS-CoV-2. Prvý prípad bol na Slovensku potvrdený 6. 3. 2020 premiérom Petrom Pellegrinim. Išlo o 52-ročného muža z Bratislavského kraja, ktorý nemal cestovateľskú anamnézu, avšak jeho syn bol v polovici februára v Benátkach. Dňa 7. 3. 2020 sa potvrdil pozitívny test synovi, ktorý bol potvrdený ako pacient „O“, teda prvý nosič daného ochorenia. Rýchly nástup ochorenia na celom svete vytvoril kritický nedostatok ochranných pomôcok a testovacích súprav, ktorých aj na Slovensku bolo začiatkom pandémie nedostatok. S nástupom novej vlády Igora Matoviča sa ukázalo, že Slovensko v skladoch štátnych hmotných rezerv malo nedostatok spoľahlivých testov a nemalo žiadne ochranné pomôcky. Štátne hmotné rezervy mali v zásobách len 3 000 testov a aj tie sa rýchlo míňali. Vzišiel z toho škandál a šéf štátnych hmotných rezerv, Kajetán Kičura, bol odvolaný a obvinený z korupcie. Prvé preventívne opatrenia boli prijaté vo

februári 2020, kedy prvýkrát na Ministerstve zdravotníctva SR zasadal ústredný krízový štáb. Prvé opatrenia proti epidémii boli prijaté 6. 3. 2020, od 12. 3. 2020 bola vyhlásená mimoriadna situácia (ktorá trvala až do 31. 12. 2020). Od 16. 3. 2020 boli uzavreté školy a zároveň začal platiť núdzový stav, ktorý trval do 14. 6. 2020. Dňa 1. 10. 2020 bol vládou Igora Matoviča znovu vyhlásený núdzový stav, ktorý mal trvať 45 dní do 14. 11. 2020. Ten bol vládou predĺžovaný a trval ešte aj 31. 12. 2020. Školské vyučovanie v školskom roku 2020/2021 bolo prerušené od 12.10.2020 a do konca kalendárneho roka 2020 sa neobnovilo. Obnovili sa len pre materské školy, prvý stupeň základných škôl a posledné ročníky stredných škôl. Striktné pravidlá a opatrenia, ktoré boli prijaté na začiatku pandémie udržali počet infikovaných osôb od jari do leta 2020 pod kontrolou. S uvoľňovaním opatrení v lete 2020 začali prípady rapídne stúpať. V druhej vlnе pandémie, počas zimy 2020 sa situácia výrazne zhoršila, dokonca nad očakávania odborníkov, kvôli výskytu novej mutácie koronavírusu alfa. Tento variant koronavírusu sa na Slovensku vyskytol 14. 11. 2020. V nemocniciach nebolo dostatok lôžok pre pacientov s COVID-19 a zdravotnícky personál bol vyčerpaný a bolo ho taktiež nedostatok. Pilotné testovanie sa uskutočnilo na Orave a Bardejove v dňoch od 23. 10. 2020 do 25. 10. 2020. Prvé celoplošné testovanie na Slovensku začalo 31. 10. 2020 a druhé bolo 1. 11. 2020.

Prvou obeťou ochorenia COVID-19 na Slovensku bol 60-ročný muž, ktorý zomrel 30. 3. 2020, pár hodín po prepustení z nemocnice.

Slovensko zaznamenalo v roku 2020 celkovo najvyšší počet úmrtí od druhej svetovej vojny. Pandémia bola náročnou skúškou pre súdržnosť spoločnosti. Viaceré faktory negatívne ovplyvňovali rodinné väzby.

Chronológia pandémie:

<i>Dátum, mesiac, rok</i>	<i>Priebeh diania a opatrení</i>
23. 1. 2020	bol úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky prvýkrát informovaný o výskyte vírusovej pneumónie v meste Wu-Chan v Číne
27. 1. 2020	boli na zasadnutí krízového štábu prijaté prvé preventívne opatrenia
30. 1. 2020	bol Svetovou zdravotníckou organizáciou vyhlásený stav globálnej zdravotnej núdze

<i>Dátum, mesiac, rok</i>	<i>Priebeh diania a opatrení</i>
3. 2. 2020	na Slovensku sa začala vykonávať laboratórna diagnostika koronavírusu SARS-CoV-2 (dovtedy boli vzorky zasielané na potvrdenie do laboratória v Berlíne)
28. 2. 2020	bola na letiskách v Bratislave, Košiciach a Poprade zavedená celoplošná kontrola pasažierov meraním telesnej teploty